

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Αριθμός Γνωμοδοτήσεως 52/2009
ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
(Ολομέλεια)
Συνεδρίαση της 11-2-2009

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αλέξανδρος Τζεφεράκος, Πρόεδρος Ν.Σ.Κ..

ΤΑ ΜΕΛΗ: Γεώργιος Πουλάκος, Ιωάννης Πράσιнос, Σπυρίδων Σκουτέρης, Θεόδωρος Θεοφανόπουλος, Νικόλαος Μαυρίκας, Δημήτριος Αναστασόπουλος, Νικηφόρος Κανιούρας, Αντιπρόεδροι Ν.Σ.Κ., Νικόλαος Κατσιμπας, Βλάσιος Ασημακόπουλος, Φωκίων Γεωργακόπουλος, Βλάσιος Βούκαλης, Κωνσταντίνος Καποτάς, Παναγιώτης Κιούσης, Χρήστος Παπαδόπουλος, Χριστόδουλος Μπότσιος, Ανδρέας Φυτράκης, Ιωάννης Τρίαντος, Μιχαήλ Απέσσος, Πέτρος Τριανταφυλλίδης, Γεώργιος Λάζος, Αλέξανδρος Καραγιάννης, Ηλίας Δροσογιάννης, Ιωάννης Διονυσόπουλος, Χρυσαφούλα Αυγερινού, Ιωάννα Καραγιαννοπούλου, Ανδρέας Χαρλαύτης, Αντώνιος Κλαδιάς, Στέφανος Δέτσης, Μεταξία Ανδροβιτσάνεα, Νικόλαος Μουδάτσος, Παρασκευάς Βαρελάς, Ασημίνα Ροδοκάλη, Ανδρέας Γραμματικός, Φοίβος Ιατρέλλης, Θεόδωρος Ψυχογιός, Κωνσταντίνος Γεωργάκης, Παναγιώτης Παναγιωτουνάκος, Παναγιώτης Σπανός, Γεώργιος Κανελλόπουλος, Κωνσταντίνος Χαραλαμπίδης, Βασιλική Πανταζή, Ευγενία Βελώνη, Νίκη Μαριόλη, Ανδρέας Ανδρουλιδάκης, Αικατερίνη Γρηγορίου, Κουήν Χουρμουζιάν, Δημήτριος Χανής, Νομικοί Σύμβουλοι.

Ο ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: Κων/νος Χαραλαμπίδης, Νομικός Σύμβουλος Ν.Σ.Κ..

ΕΡΩΤΗΜΑ: 117064/A1/1.12.2006 της Δ/σης Εκκλησιαστικής Διοίκησης (Τμήμα Α') του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

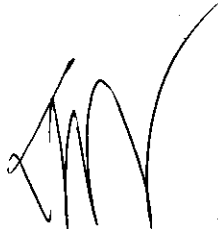
ΠΕΡΙΛΗΨΗ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΣ: Σε σχέση με το θρησκευτικό και κοινωφελές Ίδρυμα «*Ιερά Μονή της Παναγίας Σουμελά*»: **α)** ποια η νομική μορφή του εν λόγω Ιδρύματος μετά τη δημοσίευση του Ν. 590/1977 «*Περί Καταστατικού Χάρτου της Εκκλησίας της Ελλάδος*», **β)** αν, ως προς τη συγκρότηση του Διοικητικού Συμβουλίου αυτού ισχύει το Β.Δ. 924/ 1966 ή η Κανονιστική Διάταξη 47/20-2-1973, της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, **γ)** αν, ως προς τον ορισμό του Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου, θα έχουν εφαρμογή οι διατάξεις περί συγκροτήσεως του Διοικητικού Συμβουλίου ή ισχύει η παρ. 2 του άρθρου 59 του Ν.590/1977 και **δ)** αν, σε περίπτωση που ισχύει η παρ. 2 του άρθρ. 59 του Ν. 590/1977, Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου θα είναι ο Μητροπολίτης Βέροιας, Ναούσης και Καμπανίας ή ο Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης.

* * * * *

Σχετικά με το παραπάνω Ερώτημα, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Ολομέλεια) γνωμοδότησε ως ακολούθως:

I. Κατά το προκύπτον από το σύνολο των στοιχείων του φακέλλου ιστορικό, το σωματείο «*Παναγία Σουμελά*» ιδρύθηκε το 1950, έχει έδρα τη Θεσσαλονίκη και σε ιδιόκτητο χώρο 500 στρεμμάτων στην Καστανιά Ημαθίας δημιούργησε ιερό, μη ενοριακό, ναό, όπου τοποθετήθηκε η ιστορική εικόνα της Παναγίας Σουμελά, που παραχωρήθηκε στο σωματείο από το Υπουργείο Παιδείας. Στον ίδιο χώρο το σωματείο οικοδόμησε βοηθητικά κτίσματα (κοιτώνες και σχετικά παραρτήματα).

Για την εξυπηρέτηση των θρησκευτικών και κοινωφελών σκοπών του με βάση το καταστατικό του, το σωματείο λειτούργησε και συνεχίζει να λειτουργεί μέχρι σήμερα ως νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, με βάση τον Αστικό Κώδικα έχοντας στην ιδιοκτησία του μέχρι σήμερα το σύνολο των 500 στρεμμάτων στην παραπάνω τοποθεσία του όρους του Βερμίου, όπου λειτουργεί το «προσκύνημα», με έδρα πάντα τη Θεσσαλονίκη. Στη συνέχεια το σωματείο πρότεινε τη σύσταση ιδρύματος με τη μορφή νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου υπό την επωνυμία «*Ιερά Μονή της Παναγίας Σουμελά*» η οποία επήλθε με το Β.Δ. 924/1966, το οποίο εκδόθηκε με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 5 του Ν. 4326/1963.

Το σωματείο στη συνέχεια παραχώρησε στο «*Ίδρυμα*» προς χρήση μέρος από την ιδιοκτησία των 500 στρεμμάτων (50 στρέμματα) μαζί με τον επ' αυτής Ιερό Ναό, το κωδωνοστάσιο και τα βοηθητικά κτίσματα, καθώς και τον εξοπλισμό τους. Επίσης το σωματείο προικοδότησε το Ίδρυμα με ορισμένο χρηματικό ποσό. Η Κανονιστική Διάταξη 47/1873 της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος υπήγαγε τη διοίκηση του Ιδρύματος στην εποπτεία και της Εκκλησίας μετέβαλε δε – αν και επουσιωδώς – τον τρόπο συγκρότησης και λειτουργίας του Δ.Σ. αυτού.

II. Το άρθρο 5 Ν. 4326/63 ορίζει τα εξής: «*Διά Β. Διατάγματος εκδιδόμενου τη προτάσει του επί της Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων Υπουργού μετά γνώμην των οικείων Αρχιερέων και της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου, επιτρέπεται όπως ναοί ενοριακοί ή μη, παρεκκλήσια ή εξωκκλήσια εξαιρούνται των διατάξεων της εκάστοτε ισχυούσης περί Ιερών Ναών και Εφημερίων νομοθεσίας, καθιστάμενοι ίδια νομικά πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου των της διοικήσεως, διαχειρίσεως και διαθέσεως των πόρων αυτών καθοριζομένων δια του αυτού Β. Διατάγματος*».

Κατ' εξουσιοδότηση της παραπάνω διάταξης εκδόθηκε το Β.Δ. 924/1966, το οποίο ορίζει, μεταξύ άλλων, τα εξής:

Άρθρον 1. Σύστασις και τίτλος

Ο εν τη περιφέρεια της Κοινότητος Καστανιάς του Νομού Ημαθίας μη ενοριακός Ναός της «*Παναγίας Σουμελά*» εξαιρείται των διατάξεων της εκάστοτε ισχυούσης περί Ιερών Ναών και Εφημερίων Νομοθεσίας και καθίσταται ίδιον Νομικόν Πρόσωπον Δημοσίου Δικαίου εδρεύον εν

Θεσσαλονίκη ως ίδρυμα Θρησκευτικών και κοινωφελές υπό τον τίτλον «*Ιερά Μονή της Παναγίας Σουμελά*».

Άρθρον 2. Εποπτεία και Έλεγχος

Το ως άνω Νομικόν Πρόσωπον Δημοσίου Δικαίου υπάγεται υπό την εποπτεϊάν και έλεγχον του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και υπό την πνευματικήν επιστασίαν της Ιεράς Μητροπόλεως Βεροίας και Ναούσης.

Άρθρον 6. 1. Η Διοίκησης του εν λόγω Ν.Π.Δ.Δ. ως και η διαχείρισις της εν γένει περιουσίας και των πόρων αυτού ενεργείται υπό του Διοικητικού Συμβουλίου αυτού κατά τας διατάξεις των επομένων άρθρων και συμπληρωματικώς κατά τας διατάξεις των κειμένων σχετικών νόμων.

2. Παρά τη Διοικήσει συνιστάται, διά λόγους ηθικής συμπαραστάσεως συμβουλευτικόν σώμα αποκαλούμενον «*ΤΟ ΚΟΙΝΟΝ ΤΩΝ ΠΟΝΤΙΩΝ*».

Άρθρον 7. 1. Το Διοικητικόν Συμβούλιον ορίζεται ενδεκαμελές επί τριετεί εκάστοτε θητεία. Εκ των ένδεκα μελών του τα έξι (6) μετά των αναπληρωτών του, προτείνει δι' αποφάσεώς του το Διοικητικόν Συμβούλιον του εν Θεσσαλονίκη Σωματείου «*ΠΑΝΑΓΙΑ ΣΟΥΜΕΛΑ*» τα έτερα τέσσαρα (4) μετά των αναπληρωτών του, προτείνει δι' αποφάσεώς της η Συνέλευσις του ως άνω Συμβουλευτικού σώματος «*ΤΟ ΚΟΙΝΟΝ ΤΩΝ ΠΟΝΤΙΩΝ*» και το 11^{ον} μέλος μετά του αναπληρωτού του προτείνει το Κοινοτικόν Συμβούλιον Καστανιάς του Νομού Ημαθίας.

2. Άπαντα τα μέλη του Δ. Συμβουλίου μετά των αναπληρωτών των διορίζονται δι' αποφάσεως του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων επί τριετή θητεία.»

Το άρθρο 42 του προϊσχύσαντος Ν.Δ. 126/69 περί «*Καταστατικού Χάρτου της Εκκλησίας της Ελλάδος*» προέβλεπε στην παράγραφο 7 αυτού τα εξής:

«*Η διοίκησης και διαχείρισις των υπό την δικαιοδοσίαν της Εκκλησίας της Ελλάδος τελούντων Ιερών Προσκυνημάτων και Ιδρυμάτων καθορίζεται εντός των υπό του άρθρου 22 του Συντάγματος τιθεμένων ορίων, δι' αποφάσεων της Ι.Σ.Ι. δημοσιευομένων εις την Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*».

Η Κανονιστική Διάταξη 47/1973 της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, που εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του αμέσως παραπάνω άρθρου 42 § 7 Κ.Χ. και επιγράφεται «*Περί διοικήσεως, λειτουργίας και διαχειρίσεως*

του (Πανελληνίου) Ιερού Ιδρύματος Ιερά Μονή της Παναγίας Σουμελά» ορίζει μεταξύ άλλων, τα εξής:

«Άρθρον 1. Το εν Θεσσαλονίκη εδρεύον ΙΕΡΟΝ ΙΔΡΥΜΑ και ο ύπερθεν της Κοινότητος Καστανιάς Νομού Ημαθίας και εις ιδιόκτητον χώρον, παραχωρηθείς, υπό του Σωματείου «Παναγία Σουμελά», ευρισκόμενος Ιερός Ναός της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, αποτελούσιν ενιαίον Εκκλησιαστικόν Νομικόν Πρόσωπον Δημοσίου Δικαίου, υπό το όνομα «Πανελλήνιον Ιερόν Ίδρυμα Παναγίας Σουμελά.»

Άρθρον 2. Το Ίδρυμα τελεί υπό την εποπτείαν της Εκκλησίας και της Πολιτείας, κατά τα εν παραγράφω 8 του άρθρου 42 του υπ' αριθ. 126/1969 Ν. Δ/τος, οριζόμενα.

Άρθρον 6. Το Ίδρυμα διοικείται υπό ενδεκαμελούς Διοικητικού Συμβουλίου, τα μέλη του οποίου διορίζονται επί τριετεί θητεία δι' αποφάσεως της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου, δημοσιευομένης εις την Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. . . .

Άρθρον 7. Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου του Ιδρύματος ορίζεται ο εκάστοτε Πρόεδρος του Σωματείου «ΠΑΝΑΓΙΑ ΣΟΥΜΕΛΑ», και ως α' Αντιπρόεδρος ο εκπρόσωπος της οικείας Μητροπόλεως.».

Τέλος, ο ισχύων Καταστατικός Χάρτης της Εκκλησίας της Ελλάδος (Ν. 590/77) ορίζει, μεταξύ άλλων, τα εξής:

Στο άρθρο 1 παρ. 4 ότι: « Κατά τας νομικάς αυτών σχέσεις η Εκκλησία της Ελλάδος: αι Μητροπόλεις, αι Ενορίες μετά των Ενοριακών αυτών Ναών, αι Μοναί, η Αποστολική Διακονία, ο ΟΔΕΠ, το ΤΑΚΕ, το Διορθόδοξον Κέντρον της Εκκλησίας της Ελλάδος, είναι Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου. Το Εκκλησιαστικόν Ορφανοτροφείον Βουλιαγμένης, ως και τα λοιπά Εκκλησιαστικά Καθιδρύματα της Αρχιεπισκοπής Αθηνών και των Μητροπόλεων, τα λειτουργούντα μέχρι της ισχύος του παρόντος και κεκτημένα νομικήν προσωπικότητα είναι Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου, λειτουργούν δε επί τη βάσει των υφισταμένων μέχρι σήμερον οργανισμών αυτών, οίτινες δύνανται να συμπληρώνονται και να τροποποιώνται εφ' εξής δια κανονιστικών αποφάσεων, εκδιδομένων υπό του οικείου Αρχιερέως, δι' ων θα ρυθμίζονται τα της διοικήσεως, διαχειρίσεως, ελέγχου και εν γένει: λειτουργίας αυτών, ως και τα της υπηρεσιακής εν γένει καταστάσεως του προσωπικού αυτών.». Στο άρθρο 59 ότι: «1. Η διοίκησις και διαχείρισις των εν τη περιοχή

της Εκκλησίας της Ελλάδος κειμένων Ιερών Προσκυνημάτων καθορίζεται, ατε τούτων έκπαλαι τεθειμένων, ανεξαρτήτως της μέχρι τούδε νομικής αυτών μορφής και καταστάσεως, εις την δημοσίαν λατρείαν, δι' αποφάσεων της Δ.Ι.Σ., εγκρινομένων υπό της Ι.Σ.Ι. και δημοσιευομένων δια της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως. 2. Πρόεδροι των Εκκλησιαστικών Ιδρυμάτων, ως και των κατά την παράγραφον 1 του παρόντος Ιερών Προσκυνημάτων, είναι αυτοδικαίως οι οικείοι Μητροπολίται». Στο άρθρο 67 ότι: «Μέχρι της εκδόσεως των δια του παρόντος νόμου προβλεπομένων Προεδρικών Διαταγμάτων ή αποφάσεων της Ι.Σ.Ι. ή της Δ.Ι.Σ. εξακολουθούν εφαρμοζόμεναι αι μέχρι τούδε κείμεναι διατάξεις, εφ' όσον δεν αντίκεινται εις τας διατάξεις του παρόντος. Δια της παρούσης δεν κυρούνται Κανονιστικά αποφάσεις της Ι.Σ.Ι. ή της Δ.Ι.Σ. εκδοθείσαι άνευ εγκύρου νομοθετικής εξουσιοδοτήσεως ή καθ' υπέρβασιν ταύτης».

III. 1. Από το συνδυασμό των παραπάνω διατάξεων, σε συσχετισμό με το διδόμενο από το ερώτημα και τα στοιχεία του φακέλλου πραγματικό κατά τη γνώμη της πλειοψηφίας η οποία απαρτίζεται από τον Πρόεδρο, τους Αντιπροέδρους Ιωάννη Πράσινο, Σπυρίδωνα Σκουτέρη, Θεόδωρο Θεοφανόπουλο, Νικόλαο Μαυρίκα, Δημήτριο Αναστασόπουλο, Νικηφόρο Κανιούρα και τους Νομικούς Συμβούλους Βλάσιο Ασημακόπουλο, Βλάσιο Βούκαλη, Χρήστο Παπαδόπουλο, Χριστόδουλο Μπότσιο, Ανδρέα Φυτράκη, Ιωάννη Τριάντο, Μιχαήλ Απέσσο, Πέτρο Τριανταφυλλίδη, Γεώργιο Λάζο, Αλέξανδρο Καραγιάννη, Ηλία Δροσογιάννη, Ιωάννη Διονυσόπουλο, Χρυσάφουλα Αυγερινού, Ιωάννα Καραγιαννοπούλου, Ανδρέα Χαρλαύτη, Αντώνιο Κλαδιά, Στέφανο Δέτση, Μεταξία Ανδροβιτσανέα, Νικόλαο Μουδάτσο, Παρασκευά Βαρελά, Ασημίνα Ροδοκάλη, Φοίβο Ιατρέλλη, Κωνσταντίνο Γεωργάκη, Παναγιώτη Παναγιωτουνάκο, Παναγιώτη Σπανό, Γεώργιο Κανελλόπουλο, Βασιλική Πανταζή, Νίκη Μαριόλη, Κουήν Χουρμουζιάν και Δημήτριο Χανή, συνάγονται τα ακόλουθα:

Με τις διατάξεις του Β.Δ. 924/66, το οποίο εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του άρθ. 5 Ν. 4326/63 και «ευρίσκει επαρκές έρεισμα εις την ως άνω εξουσιοδοτικήν διάταξιν» (Π.Ε. 755/66), δημιουργήθηκε «θρησκευτικόν και κοινωφελές» νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου. Το νομικό αυτό πρόσωπο αποτελεί μετεξέλιξη του, επίσης δημοσίου δικαίου, νομικού προσώπου του προϋφισταμένου μη ενοριακού ναού και, ανεξάρτητα

από το χαρακτηρισμό του ως «ίδρυμα» α) δεν συνιστά ακριβώς ειπείν ίδρυμα των άρθρων 108 επ. Α.Κ., εφόσον ο όρος αυτός «προσιδιάζει εις νομικόν πρόσωπον ιδιωτικού δικαίου» (βλ. σχετική παρατήρηση του Συμβουλίου της Επικρατείας στο Π.Ε. 755/66) ενώ, εξάλλου δεν συστάθηκε με τη προβλεπόμενη από τον Αστικό Κώδικα διαδικασία, β) δεν συνιστά ακριβώς ειπείν κοινωφελές ίδρυμα του Α.Ν. 2039/39, εφόσον το καταστατικό του δεν εγκρίθηκε με προτεινόμενο από τον Υπουργό Οικονομικών και τον αρμόδιο ως εκ του σκοπού του Υπουργό Προεδρικό Διάταγμα, μετά γνωμοδότηση του Συμβουλίου Εθνικών Κληροδοτημάτων, ούτε υπάγεται, στην εποπτεία του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών, αφού σ' αυτήν «υπάγονται μόνο τα κοινωφελή ιδρύματα τα οποία συνιστώνται κατ' άρθρα 108 επ. Α.Κ. και 98 Α.Ν. 2039/39 και όχι με βάση άλλες διατάξεις» (γνμδ. Ολ. Ν.Σ.Κ. 250/05), όπως εν προκειμένω το άρθρο 5 Ν. 4326/63, αλλά μόνο στην εποπτεία του Υπουργού Ε.Π.Θ., κατά ρητή πρόβλεψη του άρθρου 2 του παραπάνω Βασιλικού Διατάγματος.

Ανεξάρτητα, πάντως, του ιδιόμορφου νομικού καθεστώτος γενέσεώς του, το εν λόγω νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου δεν κατατάσσεται στην κατηγορία των εκκλησιαστικών νομικών προσώπων οιασδήποτε μορφής και ονομασίας, πρωτίστως λόγω της προέλευσής του από πράξη ιδιωτικής βούλησης, ως έκφρασης συνταγματικά (άρθρο 109 του Συντάγματος) κατοχυρωμένης ιδιωτικής και κοινωνικής αυτονομίας, συνοδευόμενης από διάθεση περιουσιακών στοιχείων για την εκπλήρωση των σκοπών του που είναι θρησκευτικοί και όχι εν στενή εννοία εκκλησιαστικοί. Θα πρέπει, επιπλέον, να επισημανθεί ο σαφέστατα εκ του ιδρυτικού του συγκεκριμένου ν.π.δ.δ. Β. Δ/τος προκύπτων εθνοπατριωτικός χαρακτήρας αυτού, ως σημείου αναφοράς και κέντρου συγκέντρωσης και συσπείρωσης ολόκληρου του εντός αλλά και εκτός της χώρας ποντιακού ελληνισμού, στοιχείο προσθετέο στον πρωτίστως θρησκευτικό χαρακτήρα και σκοπό του νομικού αυτού προσώπου, όπως, άλλωστε και του συσταθέντος το 1950 με έδρα τη Θεσσαλονίκη και λειτουργούντος ως σήμερα σωματείου «Παναγία Σουμελά», με πρωτοβουλία του οποίου και ιδρύθηκε.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, ο τρόπος διοίκησης του ν.π.δ.δ. «Ιερά Μονή της Παναγίας Σουμελά» διέπεται από το Β.Δ. 924/66, συμπληρωματικώς δε «κατά τας διατάξεις των κειμένων σχετικών νόμων» (άρθρ. 6 παρ. 1 αυτού),

ως σχετικών νοουμένων, κατά τα προλεχθέντα, εκείνων που αφορούν στα ιδρύματα του Α.Κ. και τα κοινωφελή ν.π. του Α.Ν. 2039/39 όχι, όμως, και «της εκάστοτε ισχύουσας νομοθεσίας περί ιερών ναών και εφημερίων» ή, ευρύτερα, της νομοθεσίας που ρυθμίζει νομικά πρόσωπα υπαγόμενα στη διοικητική δικαιοδοσία (σαφώς διακεκριμένη της «πνευματικής επιστασίας») της Εκκλησίας της Ελλάδος.

Το καθεστώς διοίκησης του εν λόγω ν.π.δ.δ. δεν μεταβλήθηκε με την Κανονιστική Διάταξη υπ' αρ. 47/1973 της Ιεράς Συνόδου που εκδόθηκε κατ' επίκληση της προμνησθείσας εξουσιοδοτικής διάταξης του άρθρου 42 παρ. 7 του Ν.Δ. 126/69 αλλά και του υπ' αρ. 7/1970 Κανονισμού της Ι.Σ., ο οποίος, σημειωτέον, μετέπειτα ακυρώθηκε με τη 4358/76 απόφαση του Σ.τ.Ε., διότι:

α) Η παραπάνω Κανονιστική Διάταξη εκδόθηκε καθ' υπέρβαση της σχετικής εξουσιοδότησης, η οποία δεν επιτρέπει τη δημιουργία, με πρωτοβουλία της Ι.Σ., του καινοφανούς νομικού μορφώματος, υπό τη μορφή «ενιαίου εκκλησιαστικού νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου» και μάλιστα υπό νέα επωνυμία, που επέρχεται με το άρθρο 1 αυτού, β) Ρυθμίζει τη διοίκηση και ιερού ναού, εξαιρουμένου, όμως, της εκάστοτε ισχύουσας νομοθεσίας, κατά τη ρητή πρόβλεψη του Β.Δ. 924/66, το οποίο δεν δύναται να καταργήσει γ) Σε κάθε περίπτωση η Ι.Σ. εξουσιοδοτούνταν να εκδώσει αποφάσεις για τη διοίκηση και διαχείριση μόνο των «υπό την δικαιοδοσίαν της Εκκλησίας της Ελλάδος τελούντων ιερών προσκυνημάτων και ιδρυμάτων». Αυτό έχει ιδίως ως συνέπεια ότι η εν λόγω Κανονιστική Διάταξη, καθό μέρος μετέβαλε το χαρακτήρα του, «ιδρύματος της Παναγίας Σουμελά» από αυτοτελές θρησκευτικό ν.π.δ.δ. σε εκκλησιαστικό νομικό πρόσωπο, είναι ανίσχυρη.

Ούτε, όμως, με την έναρξη ισχύος του νέου Καταστατικού Χάρτη της Εκκλησίας της Ελλάδος (Ν.590/77) μεταβλήθηκε η νομική μορφή και το καθεστώς διοίκησης του συγκεκριμένου νομικού προσώπου.

Και τούτο διότι η μεν παράγραφος 4 του άρθρου 1 αυτού δεν καταλαμβάνει την «Ιερά μονή της Παναγίας Σουμελά» ως αυτοτελές, μη εκκλησιαστικό, ως ελέχθη, νομικό πρόσωπο (γνμδ. Ν.Σ.Κ. 538/93 και γνμδ. Γ. Λιλαίου, Νομικού Συμβούλου της Εκκλησίας της Ελλάδος της 23-2-1993) το δε άρθρο 59 αυτού αφορά εκκλησιαστικά νομικά πρόσωπα, που υπόκεινται στην κανονιστική αρμοδιότητα της Εκκλησίας, ενώ τα αυτοτελή (θρησκευτικά, εθνικοπατριωτικά κ.α.) νομικά πρόσωπα που δεν ανήκουν στη διοικητική

δικαιοδοσία της τελευταίας δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Καταστατικού Χάρτη αυτής γενικά και επομένως ούτε στην περί ιερών προσκυνημάτων διάταξη της παραγράφου 2 του περί ού ο λόγος άρθρου.

Τέλος, και αν ακόμα ήθελε θεωρηθεί ότι ο αρχικός εξουσιοδοτικός νόμος 4326/63 καταργήθηκε από της εισαγωγής των διαδοχικών Καταστατικών Χαρτών της Εκκλησίας, ιδίως δυνάμει του άρθρου 74 του τελευταίου (Ν.590/77), κατά βασική αρχή του Διοικητικού Δικαίου η μετά την έκδοση της κανονιστικής πράξεως λήξη ή κατάργηση, ή αντικατάσταση του νόμου, ο οποίος την προβλέπει, δεν θίγει την ισχύ της κανονιστικής πράξεως, εν προκειμένω δηλαδή του Β.Δ. 924/66.

Σύμφωνα με όσα παραπάνω εκτέθηκαν το νομικό πρόσωπο *«Ιερά Μονή της Παναγίας Σουμελά»* εξακολουθεί, και μετά την ισχύ του Ν.590/77, να αποτελεί νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, μη εκκλησιαστικό, κοινωφελούς χαρακτήρα, ο τρόπος διοίκησης του οποίου ρυθμίζεται από τις διατάξεις του Β.Δ. 924/66, οι οποίες, προδήλως, ρυθμίζουν και το ειδικότερο θέμα της συγκρότησης του Δ.Σ. και του ορισμού του Προέδρου αυτού

2. Κατά τη γνώμη, όμως, της μειοψηφίας, που απαρτίζεται από τον Αντιπρόεδρο Γεώργιο Πουλάκο και τους Νομικούς Συμβούλους Νικόλαο Κατσίμπα, Φωκίωνα Γεωργακόπουλο, Κωνσταντίνο Καποτά, Παναγιώτη Κιούση, Ανδρέα Γραμματικό, Θεόδωρο Ψυχογιό, Κωνσταντίνο Χαραλαμπίδη, Ευγενία Βελώνη, Ανδρέα Ανδρουλιδάκη και Αικατερίνη Γρηγορίου, κατά τη *διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 59 του ν. 590/1977, η διοίκηση και η διαχείριση «προσκυνηματος» μπορεί να καθορίζονται με κανονιστική απόφαση της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου, η οποία εγκρίνεται με απόφαση της Ιεράς Συνόδου της Ιεραρχίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, ενώ κατά την έννοια της ίδιας διάταξης, συστατικό στοιχείο της έννοιας του «προσκυνηματος» και προϋπόθεση, συνεπώς, για τον καθορισμό, με την πιο πάνω κανονιστική απόφαση, της διοίκησης και διαχείρισής του, είναι να έχει τούτο περιέλθει στη δημόσια λατρεία από πολλά έτη και να έχει καταστεί πράγμα εκτός συναλλαγής προορισμένο για την εξυπηρέτηση θρησκευτικού σκοπού δεν συνιστά δε προσκύνημα ένας ιερός ναός αν δεν συντρέχει η παραπάνω προϋπόθεση (ΣτΕ (Ολ) 2068/99). Ο χαρακτηρισμός, όμως, «(ιερόν) προσκύνημα» δεν αποδίδεται με διαπλαστική εκτελεστή διοικητική πράξη οργάνου της Εκκλησίας ή της Πολιτείας, αφού κάτι τέτοιο ουδόλως*

προβλέπεται στην ισχύουσα νομοθεσία. Η νομική αναγνώριση και καθιέρωση ναού, τόπου, κλίτ. ως Ιερού Προσκυνημάτων επέρχεται με την υπαγωγή του στο κανονιστικό καθεστώς της για καθέκαστο τούτων μετά γνώμη της Ι.Σ.Ι., εκδιδόμενης απόφασης της Δ.Ι.Σ. που ρυθμίζει το καθεστώς διοίκησης και διαχείρισης αυτού, αφού, βέβαια, εξεταστεί και διαπιστωθεί, κατά την ανέλεγκτη ως προς τούτο κρίση της Ι.Σ.Ι., ότι συντρέχει, σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, η ουσιαστική προϋπόθεση για την έκδοση της σχετικής πράξης, αν δηλαδή έχει περιέλθει στη δημόσια λατρεία από πολλά έτη κ.λ.π.

Βάσει των παραδοχών αυτών, το θρησκευτικού – εθνικοπατριωτικού χαρακτήρα ν.π.δ.δ. «*Ιερά Μονή της Παναγίας Σουμελά*», έστω και μη κατατασσόμενο στην κατηγορία των εκκλησιαστικών (καθ)ιδρυμάτων, θα μπορούσε, με βάση το εδαφικό κριτήριο που για πρώτη φορά εισήγαγε η προμνησθείσα παρ. 1 του άρθρου 59 Ν. 590/77 και που δεν διακρίνει μεταξύ ιδιωτικών, δημοσίων ή εκκλησιαστικών νομικών προσώπων («*ανεξαρτήτως της μέχρι τούδε νομικής αυτών μορφής και καταστάσεως*») να υπαχθεί υπό καθεστώς «*Ιερού Προσκυνημάτων*». Προς τούτο, βέβαια, απαιτείται, κατά τα προλεχθέντα, απόφαση της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου, μετά γνώμη της Ιεράς Συνόδου της Ιεραρχίας περί της συνδρομής των συναφών προϋποθέσεων, η οποία θα καθορίζει και τη διοίκηση και διαχείριση αυτού.

Εφόσον, βέβαια, τέτοια απόφαση δεν έχει μέχρι σήμερα εκδοθεί, το «*ίδρυμα*» παραμένει υπό το καθεστώς του Β.Δ. 924/66 χωρίς, εννοείται, οποιαδήποτε μεταβολή στον τρόπο συγκρότησης του Διοικητικού Συμβουλίου αυτού, ανάδειξης του προέδρου κ.ο.κ.

Κατά τη γνώμη, συνεπώς, αυτή είναι, κατ' αρχήν, υπό τον ισχύοντα Καταστατικό Χάρτη της Εκκλησίας της Ελλάδος, δυνατή η υπαγωγή του ν.π.δ.δ. «*Ιερά Μονή της Παναγίας Σουμελά*», παρά τον μη εκκλησιαστικό χαρακτήρα του, υπό καθεστώς ιερού προσκυνηματος, και ο καθορισμός της διοίκησης και διαχείρισής του κατά τη διαδικασία του άρθρου 59 παρ. 1 αυτού, πάντοτε, όμως, στο πλαίσιο των διατάξεων των άρθρων 12, 13, 17 και 109 του Συντάγματος, με εκ του Νόμου πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου, μετά την τιαύτη υπαγωγή, τον επιχώριο Μητροπολίτη (άρθρο 59 παρ. 2 Ν.590/77), εν προκειμένω δηλαδή τον Βεροίας, Ναούσης και Καμπανίας.

IV. Ενόψει των προπαρατεθέντων, η Ολομέλεια του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους γνωμοδοτεί, κατά πλειοψηφία (ψήφοι 37 έναντι 11), ως προς το εν αρχή ερώτημα ως εξής:

α) Η νομική μορφή του ιδρύματος «*Ιερά Μονή της Παναγίας Σουμελά*» είναι αυτή του αυτοτελούς νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου, θρησκευτικού και εθνικοπατριωτικού σκοπού, εποπτευομένου από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

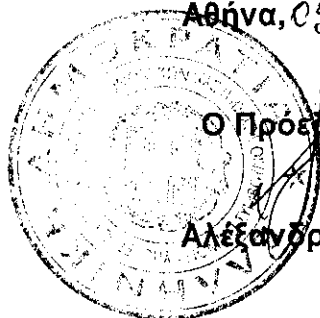
β) Για τη συγκρότηση του Διοικητικού Συμβουλίου αυτού ισχύει μέχρι σήμερα το Β.Δ. 924/66.

γ) Για τον ορισμό του Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου έχουν εφαρμογή οι σχετικές διατάξεις του αυτού ως άνω Β.Δ. 924/66.

δ) Δεν έχει επί του νομικού αυτού προσώπου εφαρμογή η παράγραφος 2 του άρθρου 59, Ν.590/77.

Εθεωρήθη

Αθήνα, 05 - 3 - 2009

Ο Πρόεδρος του Ν.Σ.Κ.

Αλέξανδρος Γ. Τζεφεράκος

Ο Εισηγητής

Κων. Χαραλαμπίδης
Νομικός Σύμβουλος Ν.Σ.Κ.